

Beyazıt Yangın Kulesi / Hasibe Durmaz

Beyazıt Yangın Kulesini ilk defa Osmanlı Türkçesi kursunun saha çalışmasında gördüm. Beyazıt Yangın Kulesi Fatih Sultan Mehmet Han'ın ilk yaptırdığı sarayın bahçesindedir. Bu bahçe Topkapı Sarayı yapıldıktan sonra Eski Saray olarak anılmaya başlar. Şimdi İstanbul Üniversitesi'nin bulunduğu alandır. Bahçeye girebilmek için özel izin alınmıştı. Beyazıt Meydanında dış giriş ve giriş kapısının ihtişamı müşahede edilmekteydi. Bu binaya girebilmek ve kuleyi görebilmek düşüncesi bile beni heyecanlandırmıştı. Saha çalışması yapacağımız gün yağmurlu ve soğuk bir gündü. Ben yağmura ve soğuğa rağmen kuleyi görebilmek, ecdadımızın yaptırdığı binaya girebilmek, kitabesini okuyabilmek, için yollara düşmüştüm. Binaya Vezneciler tarafından girecektik. Sırayla güvenlik görevlisinin önünden geçiyorduk. Bu heyecan içimde bir tedirginlik hissinin doğmasına yol açmıştı. "Ya bir aksilik olur da güvenlik görevlisi içeri almazsa" diye düşünüyordum. İşte güvenlik görevlisini aşmış kuleye doğru seri bir şekilde yürüyorduk. Kuleyi uzaktan gördüğümde heybetine ve güzelliğine hayran kaldım. Yanına geldiğimde kulenin kitabesi adeta bizi gülümseyerek karşıladı.

Çok hoş, çok nahif bir yapının bu kitabesi çok zarif, çok sevimli bir kız çocuğunun gelen misafirleri karşılaması gibiydi. Kitabeyi okuduk. En çok dikkatimi çeken ve hoşuma giden "*Kaldı kendi kaddine hayrette bu bâlâ bina*" mısraıydı. Çok hoş ve güzel bir anlatımdı. "*Bu yüksek, bu yüce bina kendi boyuna kendisi hayret etmişti*" diyordu. Kitabe okumamız bitince kulenin gözetleme kısmına kadar çıktık. Tüm İstanbul adeta tüm muhteşem görsel güzelliğini sergiliyordu. Fotoğraflar çektik, İstanbul'u doyasıya her cepheden izledik.

Beyazıt Yangın Kulesi 1828 yılında yangınları gözetlemek için yaptırılmıştır. İstanbul tarihinde çok fazla yangın geçirdiği için böyle büyük bir kuleye ihtiyaç duyulmuştur. Eski kuleler ahşap olduğundan yangından etkilenip yandıkları için bu kule taştan ve batı mimari üslûbunda inşa edilmiştir. Kitabesi kulenin doğu yüzündedir. Kulenin yüksekliği 85 metredir.

İstanbul'un tarihi simgelerinden biri olan Beyazıt Kulesi,

- II. Mahmut tarafından yaptırılmıştır.
- Keçecizâde İzzet Molla kitabenin şairidir.
- Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi kitabenin hattatıdır.
- Senekerim Balyan kulenin mimarıdır.

Kitabe ve üzerindeki tuğranın okunuşu şöyledir:

Tuğra:

Mahmut Han bin Abdülhamid El-muzaffer daima Adli

Tuğranın Günümüz Türkçesi

Abdülhamid'in oğlu Adli Mahmut Han daima muzaffer olsun

Kitabe:

Hak bu kim Sultan Mahmud'un saray-ı şevket'e
Bir nazîri gelmemişdir olalı dünya binâ
Bân-i endîşesi tecdîd kıldı devletin
Köhne bünyân-ı cihânı itmede hâlâ binâ
Eyleyüb Eski Saray'ın bâb-ı Serasker o şâh
Nev be nev yapmakda anda bir nice a'lâ binâ
Emr idüb serasker-i sâbık Hüseyin Gâzi'ye
Buldu bu Kâf-şecâat kulle-i ra'nâ binâ
Eyleyüb serasker lâhık nezâret hüsnüne
Anı ma'nen eyledi güya iki paşa binâ
Revzen-i eflâkden baktıkca zir-i payine
Kaldı kendi kaddine hayretde bu bâlâ binâ
Olmasa zerrin külâhı asumâna müntehî
Arz ider mi zer alemle kevkeb-i zehrâ binâ
Dar-ı mülkü itmesün bu kulleye muhtac Hakk
Zînetiçün itmiş olsun şah-ı mülk-ârâ binâ
Kulle-i eflâk durdukca o şâhın eylesün
Zirve-i çarha esâs-ı şevketin Mevlâ binâ
Sanki tâk-ı çarha yazdım İzzetâ târîhimi
Kıldı Hân-ı Mahmud-ı Adli kulle-i vâlâ binâ

Harrerehu'l-fakîru'l-abdü'd-dâî
Yesârizâde Mustafa İzzet gufira lehümâ

Günümüz Türkçesiyle:

Hak bu ki Sultan Mahmut'un saltanat sarayı
Bir benzeri gelmemiştî dünya kurulalı
Sultan endişelenerek devletinde yeniletti
Âlemde hala duran eski binaları

Padişah Eski Sarayın kapısını serasker için yaptırdı
Orada yeniden birçok yüksek bina kıldı
Eski serasker Hüseyin Gazi'ye emretti
Bu güzel kule cesur bir bina oldu Kaf Dağı gibi

Serasker yetişip güzelliğini görerek seyretti
Onu sanki manen iki paşa bina eyledi
Yukardaki pencereden baktıkça yere
Kaldı bu yüksek bina kendi boyuna hayrette

Altından çatısı gökyüzüne ulaşmış olmasa
Arz eder mi altın âlemlerle parlak yıldızlar bina
Allah bu şehri bu kuleye muhtaç etmesin
Bu mülkü süsleyen padişah süs için yapmış olsun bina

Eylesin O padişahı dünyanın kulesi durdukça
Mevla saltanatının temellerini göğe bina
Ey İzzet sanki tarihimi semanın kemerine yazdım
Adaletli Mahmut Han bu yüksek kuleyi yaptırdı bina

H.1244 / M.1828

Bunu yazan fakir, duacı

Yesarizade Mustafa İzzet Allah onun günahlarını bağışlasın

II. Mahmut Han

II. Mahmut 20 Temmuz 1785 tarihinde İstanbul'da Topkapı Sarayı'nda doğdu, 1 Temmuz 1839'da vefat etti. Annesi Nakşidil Valide Sultan, babası I. Abdülhamit Han'dır. 30. Osmanlı padişahı ve 109. İslam halifesidir. Öğrenimi ile Sultan III. Selim padişahlığı sırasında bizzat meşgul olmuştur.

Sultan II. Mahmut 28 Temmuz 1808 tarihinde tahta çıktığında 23 yaşındaydı. Avrupa'daki yenileşme hareketlerini benimsemişti. Adalet işlerine gereken önemi verdi, yeni kanun ve tüzükler hazırlattı ve bu sebeple kendisine "Adli" sanı verildi.

Sultan II. Mahmut döneminde, mimari alanda yeni bir gelişmenin başladığı görülür. İmparatorluğun değişik bölgelerinde birbirinden güzel yapılar inşa edildi. II. Mahmut hattat, bestekâr ve şairdi. Yazdığı şiirlerde *Adli* mahlasını kullandı.

Şiiri, edebiyatı ve bilimi seven, halk arasında dolaşmayı ve onların dertlerini dinlemeyi gerekli gören II. Mahmut, Osmanlı İmparatorluğunu gerek sosyal bakımdan, gerekse uygarlık açısından ileri bir ülke yapmaya çalıştı.

II. Mahmut yakalandığı verem hastalığından kurtulamayarak, 1 Temmuz 1839 günü kardeşi Esmâ Sultan'ın Çamlıca'daki köşkünde, 54 yaşında vefat etti. Büyük bir cenaze töreni ile Divanyolu'nda kendisi için oğlu Abdülmecit tarafından Mimar kardeşler Ohannes Dadyan ve Boğos Dadyan'ın inşa ettiği II. Mahmut Türbesi'ne defnedildi.

Keçecizâde İzzet Molla

Keçecizâde İzzet Molla Divan şiirinin XIX. yüzyıldaki son temsilcilerindendir. 1786 yılında İstanbul'da doğmuştur. Asıl adı Mehmet İzzet'tir. Konyalı bir aileye mensuptur. Babası Keçecizade lakabıyla tanınan I. Abdülhamit kazaskerlerinden Salih Efendi'dir. On üç yaşındayken babası vefat etmiştir. Babasının ölümünden sonra zor bir hayatı olmuş eniştesi ve Hamid Efendi'nin himayesinde tahsilini tamamlamış ve müderris olmuştur. Kırk üç yaşında 1829 tarihinde sürgün gönderildiği Sivas'ta vefat etmiştir. 1919 yılında kemikleri İstanbul'a getirilerek Mustafa Ağa Mescidinin avlusuna babasının yanına konulmuştur. Manzum ve mensur eserleri vardır. Şiirlerinde Mevlevilikle nazirecilik geleneği en ön sıradadır. Mevlana ve Şems-i Tebrizî'ye büyük hayranlık duymuş ve ilhamını büyük ölçüde Mevlevilikten almıştır.

Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi

Kitabeyi hattat Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi yazmıştır. Yesarizade İstanbul'da kesin olmamakla beraber 1770'li yılların başında dünyaya gelmiştir. Osmanlı hattatı celî ta'lik üstadıdır. Hocası babası Yesari Mehmet Esat Efendi'dir. İcazetini babasından almıştır. Hat sanatında üstün başarılar elde etmesi sebebiyle kendisine mollalık, müderrislik, kadılık, kazaskerlik payesi, 1839'da fiilen Anadolu Kazaskerliği verilmiştir. Türkiye'de hurde ta'lik hattı ile kitap basımına Yesârîzâde'nin yazdığı harflerden dökülen kalıplarla ve onun nezaretiyle 1842'de başlanmıştır. İlk basılan eser Kasabbaşîzâde İbrahim Efendi'nin Risâle-i İ'tikâdiyye'sidir. 23 Haziran 1849 yılında vefat etmiştir. Kendisi ve babasının mezar taşları Fatih Cami haziresindedir. Babasının kabir kitabesini yazmıştır. Önceleri babası Mehmet Esad tavrında celî ta'lik yazan Mustafa İzzet Efendi giderek üslubunu değiştirmiş ve mektep kabul edilen kendine has üslubu tam olarak 1815'ten itibaren teşekkül etmiştir. 1824'ten sonra hattatlığının zirvesine ulaşan ve Türk ta'lik hattını bilhassa celîde erişilmezlik noktasına çıkaran Yesârîzâde altmış yıl kadar devam eden sanat hayatında sürekli yazmıştır. Vefatından sonra terekesinden 65.000 satır celî ta'lik kalıbı çıktığını Hattat Sâmi Efendi rivayet etmektedir. Bugün İstanbul tarihi eserleri üzerinde imzasıyla 100'den fazla kitâbesi kalan yegâne hattat Yesârîzâde'dir. III. Selim, II. Mahmut ve Sultan Abdülmecid devirlerinde yazılan celî ta'lik kitabelerin pek çoğu onun kaleminden çıkmıştır.

Hasibe Durmaz